

UTRIKESUTSKOTTETS UTLÅTANDE 2/2013 rd

Statsrådets utredning om Finlands medverkan i utbildningsinsatsen EUTM Mali

Till statsrådet

INLEDNING

Remiss

Statsrådet lämnade den 19 februari 2013 med stöd av 3 § 1 mom. i krishanteringslagen (21/2006) en utredning om Finlands deltagande i EUTM Mali-utbildningsoperationen (USP 6/2013 rd) till riksdagens utrikesutskott.

- enhetschef Helena Partanen och äldre avdelningsstabsofficer, kommendör Juhani Karjoma, försvarsministeriet
- överstelöjtnant Timo Mäki-Rautila, arméstaben
- utrikesråd Leena Ritola och utrikessekreterare Mari Lankinen, utrikesministeriet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

Samband med andra handlingar

På utrikesutskottets begäran har försvarsutskottet lämnat utlåtande i ärendet. Utlåtandet (FsUU 2/2013 rd) återges efter detta utlåtande.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Läget i Mali

Utrikesutskottet behandlade läget i Mali ingående i december 2012 som en del av sitt betänkande om Sahel (UtUB 13/2012 rd). Utrikesutskottet konstaterade att hotbilderna är många och staterna inbördes beroende, vilket innebär att situationen i Nordafrika allt mer direkt får återverkningar på utvecklingen i Europa. Syftet med att delta i krishanteringen är att förstärka säkerheten och bekämpa hotbilderna samt att utveckla de nationella kapaciteterna.

I fråga om Mali har situationsbedömningen inte förändrats i grunden sedan betänkandet

skrevs. En militär operation som genomfördes under fransk ledning i februari 2013 stoppade de radikala islamisternas framryckning i Mali. Utskottet påpekade i sitt betänkande att utvecklingen i Mali tidigare ansågs stabil och till och med som ett exempel på övergång till en demokrati med flerpartisystem. Demokratin ansågs fungera när ett nytt parti blev regerande parti 2002. En av de viktigaste faktorerna i den 20-åriga stabiliteten i Mali ansågs vara fredsprocessen i landets norra del. Under FN:s ledning genomfördes bl.a. en insamling av små eldvapen i norra Mali, och i samband med den erbjöds de som överlämnade sina vapen nya försörjningsmöjligheter. Avsikten var att beaktande av den sociala dimensionen skulle vara en nyckel till bestående fred.

I praktiken upplevde t.ex. tuaregerna ändå att de marginaliserats. Mali är ett exempel på utmaningar som det internationella samfundet bör finna mer hållbara lösningar på.

Utskottet upprepar sin tidigare framställning om att orsakerna till krisen i Mali också bör analyseras med tanke på hur demokrati och god förvaltning genomförts och stötts. Detta är viktigt för att man i framtiden exempelvis inom EU kan utveckla och stödja mer övergripande tillvägagångssätt för att främja mer hållbara samhällsstrukturer.

EU:s utbildningsoperation för Malis väpnade styrkor (EUTM Mali)

I den resolution som FN:s säkerhetsråd antog i oktober 2012 (2071(2012)) vädjade säkerhetsrådet till lokala partner, inklusive Europeiska unionen, om bistånd till bättre kapacitet för Malis väpnade styrkor. Också Malis regering har bett om stöd av EU. Unionens mål är att främja stabiliteten i området och att eliminera de yttersta orsakerna till otrygghet, fattigdom och konflikter. Utskottet vill betona att utbildningsoperationen för Malis väpnade styrkor (EUTM Mali) bör integreras med EU:s verksamhet i sin helhet. Utskottet underströk i sitt ovan nämnda utlåtande (UtUB 13/2012 rd) att EU:s Sahelstrategi bör uppdateras och att den bättre bör beakta de långvariga problemen i regionen och hur man kan undvika att kriserna upprepas. En samlad bedömning bör göras av hur de berörda länderna utvecklas och då ska en stärkt ekonomisk och social utveckling betonas. Man måste understryka och stödja det egenansvar som dessa länder och särskilt Afrikanska Unionen och Ecowas har.

EUTM Malis uppdrag är att utbilda och handleda Malis väpnade styrkor. Målet är att stödja återställandet av deras kapacitet så att de kan verka för att återställa Malis territoriella integritet och för att minska hotet från terroristgrupper. Operationen verkställs med betoning på ett helhetsmässigt grepp. Utrikesutskottet vill betona betydelsen av de mänskliga rättigheterna och hu-

manitär rätt vid utbildningen. Operationen leds av Frankrike och dess styrka uppgår till knappa 500 soldater. Målgruppen för utbildningsstödet är trupperna i Malis armé. Operationen ska enligt planerna räcka 15 månader, och efter det ska Malis väpnade styrkor klara av att ansvara för uppdragen i operationen. En så kort tid är inte realistisk med beaktande av de väpnade styrkornas nuvarande tillstånd och instabiliteten i området, anser utskottet.

Säkerhetsläget och operationens riskbedömning

Säkerhets- och riskbedömningen i statsrådets utredning är ytterst knapp. Utskottet hänvisar till sina tidigare ställningstaganden (senast UtUU 1/2013 rd) där det förutsätts att de skriftliga utredningarna ska omfatta en säkerhets- och riskbedömning. Det handlar visserligen om en utbildningsoperation, men inte desto mindre måste utskottet ha en hotbedömning för området för att kunna ta ställning.

Enligt statsrådets utredning ökar hotet om kriminalitet grund av den allmänna instabiliteten och det försvagade ekonomiska läget i landet. Utanför städerna utgör också landsvägsrövare ett hot. Rebellererna kan förbereda beväpnad verksamhet mot alla internationella militära aktörer, och terrorattacker kan inträffa. Ett annat hot görs av risker relaterade till hälsa och trafik.

Utbildningsoperationen förläggs till Koulikoro ca 50 kilometer från Bamako. Personalen deltar inte i den operativa verksamheten i området. Vid en utfrågning av sakkunniga har det konstaterats att utbildningsoperationen försigår på ett inhägnat och skyddat ställe. Det beräknas minska hotet mot personalen. I säkerhetsfrågor får operationen enligt utredning stöd också av Malis regeringstrupper. Utfrågningen av sakkunniga ger vid handen att truppers egen-skydd är tillräckligt. I likhet med försvarsutskottet anser utrikesutskottet att beredskapen i anslutning till operationens egenskydd och hälso- och sjukvård inklusive evakueringsberedskapen absolut måste vara tillräcklig innan personalen skickas till utbildningsorten.

Insatsreglerna för operationen i Mali är enligt utfrågningen av sakkunniga en del av operationsplanen (Mission Plan). För planen ansvarar operationens kommandör. Medlemsländerna har underrättats om insatsreglerna. De avviker inte från övriga EU-operationer.

Finlands deltagande i EUTM Mali-operationen och hörande av riksdagen

EUTM Mali-utbildningsoperationen har förbeträffats redan i flera månader, men beredningstakten påskyndades sedan situationen tillspetsats i januari. Beslutet om att inrätta EUTM-operationen fattades snabbt vid ett extraordinarie utrikesråd den 17 januari 2013. Utskottet underrättades om ärendet i december 2012 (USP 30/2012 rd). Beslutet om inledningen fattades i rådet den 18 februari 2013. Regeringens utrikes- och säkerhetspolitiska utskott beslutade den 15 februari 2013 att Finland ska delta i utbildningsoperationen med högst 12 soldater. Därför fanns det mindre än en vecka tid att höra riksdagen. Utskottets övervägande i detta brådskande läge gynnas av att utskottet behandlade situationen i Mali och Sahel ingående i sitt betänkande (UtUB 13/2012 rd).

Finland har för avsikt att delta i utbildningsoperationen med högst 12 soldater. Utskottet meddelades tidigare att Finland deltar med 10 soldater, men antalet måste ökas eftersom Nor-

ge inte deltar som planerat. En preliminär kostnadsberäkning för 10 deltagande soldater under 15 månader uppgår till ca 1,5 miljoner euro (utrikesministeriet 1,1 och försvarsministeriet 0,4 miljoner euro). Utskottet konstaterar att en ökning av deltagarna till 12 ökar omkostnaderna något (ca 100 000 euro per soldat). Kostnaderna för deltagandet kan täckas med anslagen för militär krishantering.

Enligt försvarsutskottet (FsUU 2/2013 rd) har Finlands ambition varit att stärka den afrikanska kapaciteten uttryckligen genom utbildningssamarbete. Planerna på samverkan med Sverige kan ses som ett led i utvecklingen av det nordiska försvarssamarbetet. Utskottet anser det behövt och motiverat att Finland deltar i operationen med högst 12 militärpersoner.

Slutsats

Med observationerna ovan anser utrikesutskottet att det är viktigt att Finland deltar i EU:s utbildningsoperation i Mali (EUTM) och tillstyrker deltagandet.

Ställningstagande

Utrikesutskottet föreslår

att statsrådet beaktar det som sägs ovan.

UtUU 2/2013 rd — USP 6/2013 rd

Helsingfors den 22 februari 2013

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Timo Soini /saf
vordf. Pertti Salolainen /saml
medl. Jouni Backman /sd
Christina Gestrin /sv
Ilkka Kantola /sd
Katri Komi /cent
Annika Lapintie /vänst

Maria Lohela /saf
Tom Packalén /saf
Aila Paloniemi /cent
Ben Zyskowitz /saml
ers. Timo Heinonen /saml
Jussi Niinistö /saf.

Sekreterare var

utskottsråd Raili Lahnalampi.